

BUDA-PESTA

17 Aug. st. v.

29 Aug. st. n.

Va esi duminec'a.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 33.

Anulu XI.

1875.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Critic'a in literatura.

S'a scrisu de multe ori, si in press'a romana, adevurul necontestabilu, ca nici o literatura nu po'te inainta — fara critica.

Natiune care tindemu si noi la desvoltarea culturai nostre intelectuale, trebuie asiãdara se ne ingrimu de acestu factoru innaltiatoriu alu literaturai nationale.

Avemu noi unu Boileau, unu Lessing, unu...?

Dar ce intrebare? Au trecutu secolu pana candu literatur'a francesa si germana a produsu pe acesti omeni de geniu. De unde se-i avemu dara noi, a caroru literatura dateza numai de cate-va decenie?

E bine, avemu dara noi celu pucinu vr'o critica?

Curiõsa intrebare, la care trebuie se raspundemu zimbundu amaru: avemu omeni, cari si-dau aerulu de critici, cari vreu se-i consideramu dreptu areopagi ai criticei romane, dar critica — nu avemu.

Ce este critic'a si ce este criticulu?

Critic'a e farulu, care conduce navele culturai spirituale la calea cea buna; er criticulu e man'a ce aprinde lumin'a din faru.

E sublimu rolulu unui criticu, si tocmai fiindu ca e sublimu, pucini sunt capabili a-lu interpretã cu demnitate. Unii n'au talentulu

trebuinciosu, si facu din elu numai o caricatura; altora li lipsesce studiulu necesariu, si astu-felu strica, in locu de a folosi; dar sunt si de aceia, cari au si talentu si studiu, dar nu cunosc ceeã ce se numesce consciinta'a misiunii.

Acestia apoi sunt cei mai periculosi. Ei lauda si glorifica totu ce — bunu seu reu — au produsu clientii loru, — si defaima totu ce a esitu din condeilu celora ce n'au fericirea d'a apartiene clicei loru; er publiculu, care cuno'sce talentulu si studiulu acestoru critici, li adõpta parerea, si astu-felu devine sedusu.

Ferice de literatur'a, in care rolulu conducatoriului lu-are unu criticu cu talentu, cu studiu si cu consciinta! Acea literatura va inflori, ea are unu viitoriu frumosu.

Dar vai de literatur'a aceea, in care seu nu esitu critici, seu acestia sunt superficiali, ori n'au consciinta. Ea va orbecã purure in intunereculu nesigurantie, si de multe ori va rataci in directiuni, cari o voru conduce la desonõre si rusine.

Repetimu: e sublimu rolulu unui criticu. Nicairi ingeniulu nu se simte mai liberu si mai multiamitu, decãtu in sferile innalte ale criticei. Standu la innaltimea noriloru, privindu de acolo cu ochi petrundiatori obiectele de josu, si

lovindu cu tactu slabiciunile acestora: criticulu e unu suveranu, unu judecatoru ce pre-tinde de la toti supunere sentintieloru sale.

Urcatu la innaltimea cea mai mare, unde chiar si celu mai perfectu opu artisticu numai cu multa precautiune póte inaintá, elu hotar-esce tuturoru obiecteloru rangulu si positiu-nea ce au sè ocupe.

Critic'a, intocmai ca St. Petru, pazesce chei'a nemuririi.

In abstracto — precum dicu filosoffi — definitiunea acést'a e indreptatita. Apoi sè nu trecemu cu vederea, cà fostu-au epoce in des-voltarea tuturoru literatureloru nationale, in cari criticulu trebuiá sè apuce in mana sabí'a de batalía, si in cari avea datorí'a santa d'a curatí bas'a spirituala a natiunii de tóte buru-ienele si frivolitátile literarie. Malherbe si Boi-leau la francesi, Lessing la germani, indepli-nira o astfelu de missiune literario-istorica.

Inse pentru acestia si sémenii loru criti-c'a nu erá unu scopu egoisticu, o oglinda a maririi proprie. Ei plecara dintr'unu punctu de vedere multu mai innaltu. Lessing ruiná scól'a care admirá modelurile straine, si ast-felu creá pocsí'a nationala germana, domnirea simplicitátii, a naturalului si a puterii dra-matice.

Principiulu conducatoriu alu lui Lessing erá d'a desceptá si d'a incuragiá talentulu, a dá directiune geniului, si a nimicí numai me-diocritatea fara nici o vocatiune. Spre a se con-vinge cine-va despre acést'a, n'are decátu sè asemene criticele lui a supra lui Klotz, Lange si consortii, condemnarea din partea lui a dramei de convenientia francesca, cu judeca-rea lui Klopstock etc.

Lessing a sciutu sè faca mare deosebire intre critic'a ce numai derima si intre cea fructificatória. Critic'a numai negativa sémena unui roiu de locuste, care prepadesce tóta ve-getatiunea si omóra chiar si ceea ce ar puté sè mai crésca.

Adeverat'a critica, dupa parerea nós-tra, póte sè opereze si nimicindu, inse nu-mai ca o vijeliá, dupa care atmosfer'a se um-ple de mirosuri balsamice si campíle se inzes-tréza cu covóre verdi si cu ghirlande de flori incantatórie.

Se 'ntielege, cà multu atérna de la indivi-dualitatea criticului. Multi critici, intocmai ca fosforulu, numai prin frecári mai aspre potu sè-si aprinda lumin'a spirituala si umorulu loru. Criticii de calitatea acést'a firesce cà tre-bue sè bage de séma bine la intrebuintiarea

lui, cá nu cumva sè faca mai multa paguba decátu folosu. Departe de noi, de a pledá cau-s'a unei critice, care nu este nici calda nici rece. Nu ceremu in critica nici o crutiare séu consideratiune de interesse laterale. Cu atátu mai putinu suntemu de acordu cu aceia, cari vreu sè laude ori ce productu literariu, dreptu indemnu la lucrári urmatórie. Din contra: ce-remu si pretindemu, cá critic'a literaria sè aiba curagiulu a strigá contimpuraniloru: „Bagati de séma, cà ati plecatu pe o cale gresita!“ Ce-remu si pretindemu, cá critic'a sè nu crutie nimica, sè arate tóte gresielile, sè fía câtu mai aspra.

Dar cu o conditiune:

Sentinti'a condannatória sè fía totu-de-una motivata câtu se póte de claru si cu te-meiu; cá autorulu sè-si recunósca gresiél'a si sè póta invetiá.

Numai astfelu critic'a este invetiatórea natiunii, curatitóra literaturii si creatóra ví-torului. Se 'ntielege, cà spre acestu scopu si criticulu trebue sè fía ceva-si mai multu de-cátu numai criticu; elu inca trebue sè scía a creá. Si cá creatoru elu va fi nu numai criti-culu celu mai petrundiatoriu, dar totu odata si celu mai indulgentu.

Lipsita de conditiunea acést'a, critic'a va fi numai descuragiatória si in urma si pe sine se va discreditá.

Astfelu au patitu-o mai toti, cari la noi imbracara coturnulu criticeii. Pentru acést'a n'avemu noi critica.

Spinu Ghimnescu.

Vecin'a nóstra.

Andu te-areti tu la ferésta
Cu unu aeru ganditoru,
„Dómne! dicu, vecin'a nóstra...
S'o sarutu si-apoi sè moru!“

Am visatu unu visu fericu
Nóptea de alalta eri,
Dumnedieu s'aréta, dice:
— Voiu sè-ti dau ori ce tu ceri.

Vrei tu auru, vrei putere,
Gloria, coroni, mariri?
Din a ceriului avere,
Din ce vrei impartesiri?

Muritoru in sórtea vóstra
Te-oiu face nemuritoru!²⁷
— Dómne, dícu, vecin'a nóstra
S'o sarutu si-apoi sè moru!

N. Georgescu.

Dóm'n'a Chiajna.

— Novela istorica. —

(Urmare.)

III.

F u g ' a .

Câte-va díle dupa nuntile Domnitieloru ui Mircea Voda, Stamatie Paleologulu purcese 'n grabu la Tierigradu cu soc'á sa; ér noulu lui cumnatu, Andronicu Cantacuzenulu, fu silitu sè mai zavorésca, càci chiar din sér'a cunúníloru, tiner'a sa mirésa inea nu-si vinise in simtiri; dar presupuindu, cà vremea va potólí necunoscut'a ei patima, mai bine decâtá lécurile vraciloru, greculu banuitoru si 'ntarítatu smulse pe biét'a Ancutia din zadarnicele ingrigiri ale jupanitieloru curtence, si cu totu alaiulu, cu tóta zestrea ei, purtata in díece cara²⁷), elu trecù la Rusciucu.

In sér'a candu remasera sè mâie intr'acea cetate, Domniti'a izbutí cá barbatulu ei sè-i lase, dreptu locuintia, unu chioscu invecinatu cu casele, unde ei conacisera. Acelu chioscu de lemnaríá, lucratu numai in cafasuri si 'n sapaturi de chiparos si de iasomiu, pardositu cu lespedi de marmora sangería si 'mpodobitu cu tóte trebuinciósele smaltuite cu sidefuri, erá asediatu pe o cósta surpata, dar nu pré inalta a Dunarei; prin vergelele încrucisiate ale ferestreloru vederea se 'ntindea peste tóta latimea riului.

Acolo Domniti'a Ancutia, singura si cuprinsa de o jale adanca, cu inim'a sfasiata, cu fati'a ofilita, plangea amaru crudimea sortii sale; nóptea erá inaintata si lacrimile-i curgeau far' de 'ncetare, càci de multu somnulu fugise dintr'ai sei ochi; dar cu incetulu fruntea-i obosita cadíu pe a sa póla, trupu-i slabitu d'atâte suferintie, par ca sè cufundá de sinesi; o pirotéla a mintii, o 'mpaejenire a ochiloru incepura a o cuprinde, candu de odata i se parù cà aude, ca 'ntr'unu visu mangaiatoru, unu glasu departatu ce cantá cu versu tênguiosu aceste duióse cuvinte:

Frundia verde, ap'a-i lina,
Si-alu meu sufletu turburatu;
Lun'a vérs'a sa lumina,
Dar mi-i gândulu inoratu.

Unde mergu, in ori ce parte,
N'am nimica de doritu;
Visele-mi au fostu desiarte,
Ce-am iubitu m'a amagitu!

Ancuti'a se trezì din aroméla; glasilu pareá cà se apropia; ea sarí la ferésta. Printre zabrele vediù lun'a plina colindandu repede fati'a senina si albastra a ceriului; pe Dunare schinteiau radiele ei resfrante in mîi de tala-zuri; departe incolo unu pescaru turcu tragea la edecu in tacere caiculu seu incarcatu; la pólele chioscului, codobaritiele, acele rîndunele de apa cu lungi pene albe in códa, se asterneau, in sborulu loru iute, pe fati'a apei si-apoi éراسi se ascundeau in cuiburile loru gaurite ca niste urlóie intr'acea cósta ripósa.

In repausulu noptii se audiá numai clatinarea undeloru ce se isbiau incetisioru de malu si susurulu a lene alu ventuletiului de véra.

Peste putfnu ochii Ancutiei zarira o luntrícica ce 'naintá, despicandu valurile; unu barbatu, cu vestminte negre, siedea intr'ins'a.

Elu incepù din nou sè cante cantarea de adineauri:

De-mi lúcesce lun'a 'n cale,
De-mi e ventulu cu norocu;
Ea n'alina a mea jale,
Elu nu stinge alu meu focu.

Dar iubit'a mea sè via,
Sè-mi sioptésca: Te iubescu!
Si-atunci inim'a-mi renvia,
Intr'unu raiu Dumnediescu!

Nu mai erá indoiéla! Acelu vislasiu cuezatoru erá Radu; acelu glasu plinu de mandría erá alu lui!

Fericirea in culmea sa, e nesocotita adesea ca si desnadajdurea. Ancuti'a gasí in slabele-i mani destula putere ca sè sfarime zabrelele de lemn ale chioscului.

— Radule! — strigá ea cu glasu petrundiatoru si sarí pe ferésta.

Din norocire câtiva stingeni numai erá pana josu; Ancuti'a, cu cositiele-i plavítie resfirate, inelita numai intr'o íe subtíre si intr'o fusta de alba metasa, cadíu pe nisipulu jilavu si móle alu prundului.

Radu sarí intr'o clipa pe malu, trase ca-

²⁷) Henriu Hilarius, citatu din Crusius (Turco-Grecia.)

pulu luntrei c'o mana vêtósa pe uscatu, ridicà c'unu bratiu puternicu mladiosulu mijlocu alu tinerei femei, si — cu scump'a lui sarcina pe bratie — saltà iute 'n luntre; apoi, imbrancindtu tare tiernulu cu visl'a, câte-va voinicesci lovituri de lopata aventara miculu vasu departe de cósta.

Ancuti'a, turburata, uimita, d'atâte mfi si felurite simtiri, remasese pitulata in fundulu luntrei, cu capulu radiematu de peptulu Radului; trupulu ei tremurà ca frundi'a; bratiile-i stà incrucisiate p'alu seu sinu ce svêcnià cu iutiela, sub fe de borangicu; glasulu i se curmase si une ori numai, cu o zimbire angerésca pe buze, unu suspinu intreruptu se reversà din adanculu inimei sale pline, si lacrimi, cá margaritarele picurau dintr'ai sei ochi inundati d'atât'a fericire.

Luntrea ajunsese in alb'a mare a Dunarei, si — cu Radu la cârma — se stracurà usioru, furata de undele repedi ce se goniau si se 'mboldiau cu vuetu amortitu; o suflare recórósa sbêrlià fati'a apii si leganá incetisioru inaltele catarturi ale siaiciloru ce se vedeau albindu in departare cu pandiele loru umflata; radiele lunii se resfrangeau, cu ví licuriri, pe culmea nestatornica a valuriloru, respandindu pe ceriu si peste ríu o dulce lumina ce se 'nganá cu negréla maluriloru departate.

Pe ostrovulu invecinatu unu stolu de babilie stà adormite si une ori numai, câte o straja de nópte din ele, intindiendu-si aripele trunchete si cascandu in susu cioculu ei cu gusia adanca, scotea unu tipetu ascutitu, de respundea malulu de 'mpotriva, ér lesitiile spariate se dá afundu si se ascundea in stufulu si 'n papur'a de pe malu. Apoi ér tótese astêmperau si o síópta de taina se respandea impregiuru.

Intr'acea liniste a frei, Radu ridicà vislele pe d'a supra apelor si ochii sei se lasara cu dragoste a supra Ancutiei; dar in cautatur'a ei, elu intelní atât'a bucuría, atât'a incredere, incâtu bratiile-i o strinsera cu 'ncantare de alu seu peptu si buzele loru, pentru antâi'a óra, se lipira intr'unu dulce sarutatu.

O! desmierdare nespusa a celui d'antâiu sarutatu pentru dóue tinere inimi ce de multu se dorescu! cine va puté óre sè te descrie? Cine va cutezá sè cante acelu cantecu de isbanda? Cine va scí sè spue câte simte firea omului intr'acelu singuru minutu alu vietii, candu fericirea covêriesce tóte celelalte simtiri? Nici sarutarea blajina a mumei pe fruntea pruncului seu adormitu, nici imbratásiarea

fratiésca a robului scapatu din robía, nici mandrulu zimbetu alu invingatorului, in ceasulu biruintiei, nu potu cuprinde sufletulu cu unu farmecu ca acel'a, lipsitu de grigi si de mustrare, de rivniri si de truffia!

Radu intrerupse tacerea:

— Ancutio! — dise elu, — nu scíu de sunt alti ómeni mai dedati cu fericirea; dar pentru mine ceasulu acest'a e mai presusu de câte aevea mintea-mi a visatu! Tóta viéti'a-mi pana acuma am trait'o in amaraciuni; de una-di in sirsitu me simtii cufundatu ca 'ntr' unu noru intunecosu si unu virteju viforatecu me 'mpinse cá sè me iau dupa urmele tale. Diceam in mine: Ce-mi mai este buna viéti'a? . . . Singuru, sermanu, lipsitu de parinti, de rude, de prieteni, cari sè prindia mila de mine, lumea mi-este pusthá. Ori unde nu va fi dinsa'a, eu nu mai am pe nimeni! Sè pasu deci pe calea unde a trecut tu ea, sè calcu in urmele-i desierte, si — fiindu cá sórtea a merit'o altuia sè ffa — cá celu putinu doru-mi, cá unu fumu cuviosu de tamâia, pretutindeni sè se 'naltie la dinsa'a! . . . Ancutia! tu ai prefacutu acelu noru in sóre de lumina! tu ai desceptatu in sufletulu-mi o viéti'a necunoscuta! tu ai renviatu inim'a-mi oflita! tu esti ingerulu mantuirii mele!

— Radule, — respunse Ancuti'a cu glasulu inecatu in lacrimi de bucuría, — din totu sufletulu eu te iubescu! Mai multu d'atât'a nu scíu sè-ti spui; dar unu viersu tainicu sioptesce de multu in mine si-mi dice, cá viéti'a cu tine mi-va fi dulce, cá numai cu tine asiú voi sè moru.

In vremea acestoru dragostóse vorbiri, prin cari fericitií tineri si-impartesiau pasurile si dorurile inimii loru, cursulu riului furase luntrea si o 'mpinse cu repeditiune pana la gur'a acelei strimtori, prin care apele albiei celei mari se reversa cu volbura in mate'a mai ingusta a tiernului romanescu, tocmai la capulu ostrovului Mótanu.

Intr'acelu locu, unde apele se 'nvrajbescu si se sfredelescu in adanci vêtejuri, vasulu incepù a sioval, clatinatu pe innalte talasuri, cari se isbescu si se afunda cu unu urletu intraritat.

Acea siueratura spaimantatória a valuriloru, acele miscàri furtunóse ale luntrei, infricosiara pe Ancutia; stapenita de o nespusa gróza, ea de odata si-aruncà bratiile dupa gâtulu lui Radu si stringându-se de peptulu lui, innaltia ochii catra ceriu si rostì cucerita acés-ta ruga:

— Dómnne, Dómnne! fii cu 'ndurare! scapa-ne dilele! Ffa-ti mila si nu vol' sè perimu in ceasulu celu mai norocitu alu vietii nóstre!

Radu puse 'n grabu man'a pe visle, si — spargându cu putere sil'a talasuriloru, elu se luptà voinicesce pan' ce mic'a sa luntre, ocolindu prapastfile, saltandu usiurelu pe de-a supra valuriloru, scapandu, ca prin minune, din mfi de nevoi, isbuti sè iésa din primejdios'a strimtóre.

Atunci ea incepù éراسi sè plutésca mai linu pe alb'a stanga a Dunarei. De acolo se zariá, in susulu apii, zidurile cetàtii San-Giorgiu, care din ostrovulu seu innaltiatu aপরঁ orasiulu Giurgiului; ér inainte, pe limanulu sietiu alu Smêrdei, licurá unu focu de paie.

Radu cunoscu intr'aceea semnele betranului seu slugitoru Banica, pe care-lu lasase la malu. Elu cârmí intr'acolo, si grabindu lopatarea cu ale sale bratie vênóse, carora si dragostea le dase o nóua taría, miculu vasu, ce 'n câte-va ceasuri de plutire trecuse tóta 'ntins'a Dunarea decindea, sosí in sffrsitu la malulu doritu, tocmai candu lun'a scapetá, gonita de lucéferulu albiciosu alu diminetii.

Banica, care de multu ducea grigi'a stapanului seu, alergà cu veselía cá sè lu intimpine; dóue síroie de lacrimi curgeau pe obragii lui candu vediù pe Radu sarindu sprintenu pe uscatu. Serman'a betrana si credinciosá sluga, care lu-crescuse din a sa pruncía, lu-imbrattsiá, i sarutá manile, ridea, plangea, si facea semnulu crucii, nu sciea cum sè-si mai arate bucur'a, cum sè mai multiamésca lui Dumnedieu?!

— Banica, — i dise Radu, — de me vedi tu acum cu viétia, Domnitiei Ancutiei sè-i aibi multumire; dins'a mi-a fostu mantuirea. Sè-ti ffa d'acel nainte, ca si mfe, stapena!

Banica sarutá cu recunoscintia manile Ancutiei, si apoi cu mirare incepù sè 'ntrebe:

— Dar cum! ce felu s'a 'ntemplatu...?

Radu i curmà vorb'a:

— Nu e acum vremea pentru cercetári. Vorb'a multa, sarac'fa omului! Sè ne grabimu sè fugimu, cà-ci diorile se revérsa si aru puté sè ne dea in urma.

— Dar vai de mine! stapane, — siopti betran'a sluga, in mintea caruia bucur'fa se prefacuse acum in smerita ingrigire dinaintea unei fici de Voevodu, — cum o sè póta amblá Domniti'a calare? Noi avemu numai doi bieti calusiei . . . si-apoi incotro sè ne ducemu?

— Incotro? Mai intrebi? La noi a casa, la Motru, — respunse Radu.

— Ce gându ai, stapane! — adaugà Banica, — apoi e biéta cas'a nóstra de la Motru, dupa potriv'a unei fete de Domnu?

— Ancuti'a, mosiu Banica! nu pune pretiu la zadarnicfile falei. D'acum inainte averea ei, ca si a mea, stà numai in inima. Ne iubimu; ce ne pasa nóue de saracía? Asiá e, draga Ancutio?

— Unde voiu fi cu tine, Radule, acolo voiu fi si ferícita.

Tinerulu Socolu sarutá dulce pe a sa iubita si 'ncalecandu voinicesce calulu seu ungrescu, elu asternù bund'a sa pe oblênculu sielei, ridicà in bratie pe Ancuti'a si o asiedià d'a curmedisiulu, radiemand'o de alu seu peptu.

Bietulu Banica, neputendu-se inca bine domiri, ridicà cu mirare sprincén'a, dete din umeru si-apoi mormaindu: — „Vedi Dómnne! ce-su tineretiele la omu!“ — incalecà si dinsulu pe meruntielu-i bidiviu si sa luà, in fug'a mare, dupa fericitii tineri ce se departasera in trepetulu calului.

Caletori'a fu lunga si ostenitória. Dar cine nu scie câte póte juneti'a si iubirea adunate la unu locu? Ei umblau mai multu nóptea pe recóre, totu prin cà pustii si laturalnice, ferindu-se a desteptá bagarea de séma a drumetiloru si a locuitoriloru; dar, in cale, precum si in conacele loru, alese totu sub veselulu frundisiu alu paduriloru, câte dulci si dragostóse vorbiri! Câte visuri de fericire plasmuite! Câte nepretiuite si 'ncantátorie desmèrdári!

Astfelu, dupa mai multe dile de caletori'a, sosira ei in valea Motrului. Riulu cu apele sale galbene, curge pe o matca de lusu nacleiosu, ocolita cu unu desisiu de verdétia; acolo salci'a pletósa, soculu mirositoru, alunii mladiosi, artiarrii cu pojghitie rosii, carpenii stufosi, salb'a móle si teii crescú amestecati cu falnici jugastrii, cu plopi nalti si subtiri, cu anini usiurei, cu ulmi albiciosi, cu sangeri pestriti, cu corni suciti si vèrtosi.

Printr'acelu hatisiu feluritu de arburi ce se 'ndésa si se 'mpletescu, merlele si pitfgoii siuera si ciripescu, saltandu din ramura in ramura, ér pe vèrfulu copaciloru turturele sure si porumbi selbatici se 'ngana, in vreme ce prigorii cu pene albastre chiuescu mereu in sborulu lor neastemperatu.

Unu drumu ingustu si mlastinosu strabate acea lunca inveselita si duce pana la va-

dulu Motrului, dincolo de care se vedea curtea lui Socolu.

Acea locuinta, odinioara imbelsiugata si sgomotosa, era acum pushfa si cu totulu selbategita; pe zidulu imprejmuirii, acum mucedu si invechitu, se intinsese lungi ramure de edera stufosa; strasin'a portii, invelita cu blani putredite de stejaru, se acoperise cu muschiu.

(Va urmá.)

A. I. Odobescu.

Mam'a si leulu.

(Traducere din germana.)

In jun. 18—, corabi'a „Wanderer“ a parasitu coloni'a Monrovi'a de pe malulu Liberia. Intre passagerii sei numerá acesta corabia si pe Benton, missiunariu tineru, cu domn'a Benton, frumos'a sa socia si cu plapand'a loru fetutia de trei ani — Clara.

Doue septemani intregi s'a luptatu „Wanderer“ cu venturile, izbindu-se catra tiermuri, pana ce in urma, capitanulu s'a vediatu constrinsu a infundá ancor'a, in sinulu de mare, pe malulu de la Marocco. Unu punctu frumosu acest'a, numai ver o suta stingeni de la capulu muntelui Atlas.

Aruncandu privirea spre tiéra, vediura passagerii unu tablou romanticu, unu incrementu abundante de vegetale, nisce arbori gigantici si plante volburóse, de totu genulu cari se aventá susu pe copaci, si era pline de cele mai pistritie flori. Aceste girlande de flori se impletea si peste piscurile stanceloru, si depindea in diosu in forma de tapete miraculose peste ierugele din vale.

Dupa amiédi alinandu-se ventulu incátva, a espedatu capitanulu o barca mica spre sondarea sinului de mare in carele se aflá.

— Asiá bucurosu m'asiu duce cu Clara pe tiermure, — díse atunci Helena catra Benton sociulu ei, — ea asiá doresce câte-va flori-cele de cele frumóse.

— Fórte bine, — response Benton, — déca capitanulu si-va luá ostenéla a ne pune pe uscatu, sè mergemu.

Capitanulu numai decátu s'a convoitu, si passagerii nostri numai decátu fusera debarcati pe tiermure.

— Sè nu ve departati tare, domnule! — li díse capitanulu debarcatiloru, caruia i era cunoscuta pusetiunea locului.

Dar micuti'a Clara, numai decátu se urca pe o colina acoperita cu flori mandre si atragátore.

— Ascépta-mé George, — díse Helena catra barbatu, — eu alergu sè o aducu inapoi.

Intru aceea Clara s'a si fostu urcatu ca la o suta pasi naintea mamei sale, manele si umerii goli i se si vulnerara de rugii spinosi, si ajungându-o domn'a Benton, si voindu cu o batista moiata in picaturele ce susura de pe stanca, sè-i acoperere ranele, de odata trasare de unu urletu ca de tunetu, ce si muntele se parea a-lu cutremurá.

Frapata de spaima privesce indereptu, si oh grozavía! Capulu stufosu cu ochii fulgeratori, a unui leu africanu, priviá la ele din tufa!

Acest'a se misca, mai antáiu scóte capulu, apoi totu sveltulu seu corpu din tufa, velveindu din cóma, dandu din códa, si cu mârâitura adanca aretandu-si ascutitulu dintiloru, stá naintea grupei inspaimentate!

— Dumnedieulu meu! Dumnedieulu meu! — a fostu totu ce a pututu esclamá serman'a femeia in asta grozava pusetiune, si si-stringea dulcea copila la sinulu mamescu.

Acum observá si Benton pericolulu. Elu nu era armatu, deci numai decátu dete semnalu celoru din barca, cari inca cunoscandu situatiunea, la demandarea capitanului veslarea spre corabia si napoi in câte-va momente, si se provediura cu arme implute, cari la comandá capitanului numai decátu se descarcara spre leu.

Leulu usioru ranitu, cu o urlatura infri-cosiata s'a intorsu catra matrozi, dar in momentulu urmatoriu érase s'a luat dupa domn'a Benton, care cu o repedire desperata suiá la munte cu fét'a in bratie.

Ea suiá totu inainte, era leulu dupa din-s'a. Câte odata si-aruncá privirea indereptu, dar nu vedea decátu ochii schinteitori ai selbategului infuriatu.

Ea acum abia respirá, era aprópe de lesinare, nici nu audiá strigatele celoru ce-i alergá intru ajutoriu!

— Ei sunt departe, ei nu ni mai potu ajutá! Noi vomu fi sfasiate in bucáti, mai nainte de sosirea loru! — asiá cugete o torturá pe obidat'a femeia.

Nu vedea nici o scapare! Si tocmai pentru aceea voiá sè incerce totu, ce i-ar stá in putere.

Missiunariulu inca, carele in fruntea matroziloru persecutá leulu, desperase; elu acceptá in totu momentulu sè-si védia soci'a si copil'a victime monstrului feroce. Leulu, fatia

de acestia se aflá intru o linea drépta cu fugatórele, o impuscatura deci ar fi pututu tocmai viéti'a scumpeloru sale periclitá.

Puterile fizice ale dómnei Benton, pe langa tóta incordarea, a inceputu a scadá, ea tremurá si se leganá, gemendu desperata, càci persecutorulu setosu de sange, — si-intoise pasii.

— Ch ceriule! óre sè nu fia nimicu spre scaparea ei! — esclamá Benton, punendu-si man'a la frunte.

Leulu se aflá acum abiá diece pasi din napoi'a dnei Benton.

— Focu! Eu vi concedu! Nu este alt'a scapare! — a comandatu missiunariulu desperatu, matroziloru.

— E dreptu, — adause capitanulu palidu ca mórtea, — trebue sè dàmu focu, séu leulu séu dam'a — va picá!

Elu se puse la comanda. Matrozii tintira si impuscara. Dar nu picà nici leulu, nici dam'a. Matrozii ingrigiati de mam'a, tientisera présusu.

Si venatóri'a cea selbatica se continuà.

Dóm'n'a Benton a zaritu in departare intr'o cascatura de stanci, o grupa de arbori, care in acestu momentu criticu, i revocà inca odata o sperantia dulce, si i mai intarì puterile scadiute. „De ar puté ajunge la acea grupa, dóra sub scutul aceleia, va puté barem atât'a timpu paralisá apucatur'a leului, pana ce ar puté sosí mentorii ei, — cugetá in sine, si si-incordá toti nervii ca sè ajunga la ea.

Dar ah! trista amagire!

Numai diece pasi pana la arbori, si totusi nu póte mai departe! Unu abisu afundu cascá intre ea si grupa, pe fundulu careia, murmurá unu periu furiosu. O saritura peste prepastía erá impossibila, s'ar fi zdrobitu ambele de ascutitulu stanceloru. Se întórce deci desperata si se vede cu spatele spre abisu, éra cu faci'a spre leulu turbatu.

Acum nu mai este scapare! Mórtea la spate, mórtea in facia!

Dar nici in laturi nu erá refugiu, càci si intr'acolo se invertea cascád'a prepastiei.

Leulu — vediendu pe dóm'n'a Benton in facia — statù pe locu.

Elu incede a mârâf furiosu si triumfatoriu, si a se pitulí spre saritur'a fatala.

Mam'a, in acestu momentu grozavu, si-stringe baiét'a si mai infocatu la peptu.

A sarí in prepastía, preferiá predàrei bestiei!

Nu mai este timpu de perduto. Unu mo-

mentu inca, si furiosulu leu se va repedi spre ele!

Dar in acestu momentu sublimu, fulgerà in mintea ei unu cugetu cutezatoriu! Unu cugetu — care póte fi inspiratiunea numai a unei mame, a careia copila e amerintiata de mórte!

Si — prinde copil'a cu ambe manile, o redica câtu numai se póte de a supra capului seu, o tiene inca asiá: ca setosulu animalu, sè védia bine ranele sangeóse ale fetitiei, ce-i causese rugii pe umeri si mani!

Acést'a scena a revoltatu si mai tare setea de sange a selbatecului leu.

Cu unu urletu inadusitu se stingenesce a sarí de pe o stanca, pe care se postase, ca sè apuce copil'a inaltiata.

Acést'a a doritu si dóm'n'a Benton. Candu si-a redicatu copil'a de a supra capului, a constrinsu pe leu, ca elu inca sè faca o saritura mai inalta si mai mare. In momentulu candu sborà leulu ca sè apuce fét'a, dóm'n'a Benton resoluta s'a ascernutu cu fetuti'a la pamentu, si astfelu paralisandu apucatur'a leului, ele a scapatu, éra leulu si-a datu peste capu in abisu, ca sè nu se védia mai multu.

De jumetate ametita de obosél'a extraordinaria, fu dusa dóm'n'a Benton pe corabía, carea manedi si parasì locul, a carui evenimentu infricosiatu a torturatu inim'a unei mame pana la mormentu.

O durere nervósa a chinuit'o in tóta viéti'a, de la catastrofa acea, pe dóm'n'a Benton. Perulu capului, la putine dile i-a albitu, éra acuma — murindu la câti-va ani — zace in cemeteriulu modestu alu unui satu nu departe de Hastig, langa a careia monumentu se redica si statu'a de marmore a unui leu.

Georgiu Traila.

Putere-ai tu se scii?

— Dupa Heine. —

O omule, nu ride de draci si de infernu;
Càci scurta e viéti'a, cá visulu sburatoru:
Pedéps'a ce urméza, durá-va in eternu,
Ea nu este o credintia, nascuta in poporu.

O omule, platesce-ti a tale datorii;
Càci lunga e viéti'a, si grea-i sarcin'a sa:
Si cum facusi adese, putere-ai tu sè scii,
Cà mane póte éra nu-i vré a 'mprumutá?

A. Radu.

F u m a t u l u.

Omulu — in ingamfarea sa vana — se magulesce a crede, că e creatu dupa chipulu si asemenarea lui Ddieu. Si cum sè nu créda, candu la acésta credintia lu-indreptatiese chiar si sant'a scriptur'a ?!

Omulu, in acésta ingamfare vana, respinge de la sine, ca de la o fiintia spirituala mai inalta — ori-ce instinctu, atribuindu-lu acél'a numai animaleloru.

Inse n'are dreptu; căci intru adeveru si noi ómenii posedemu instincte, dintre cari unulu e d. e. si instinctulu copilului micu de a suge, fara de a fi inventiatu acela din cine-va, fiindu condusu simplu-minte numai de instinctulu seu naturalu.

Considerandu, că pana adi nu s'a constatat nuci unu folosu, ce fumatululu ar puté aduce ómenimei; de aceea nu-lu putemu considerá de alt'a, decátu de continuarea sugerii copilariesci, inse in forma stramutata.

Intiercandu-se copilulu, inca si dupa aceea ani multi si-suge degetele, spre cea mai mare catranire a parintiloru; si acést'a elu o face din instinctu, fara ca sè scía ce face.

Crescèndu copilulu si vedindu pe cei mai mari fumandu, instinctivu capeta si elu gustulu de a fumá, si de si nervii lui slabi inca nu potu suferi fumulu tare si aromaticu de tutunu, totusi si-tiene cea mai mare fericire déca póte predá parintelui seu pip'a aprinsa.

Fumatulu, precum am disu, nu e alta decátu continuarea instinctului sugerii; prin urmare, de si se folosescu de elu si cei mai seriosi si invetiati barbati, totusi nu-lu putemu numi altcum decátu de o desfetare copilarésca.

Unii fumatori mari intru atát'a s'au invetiati cu pip'a, încátu putemu dice, că aceea compune o parte din faci'a loru, intocmai cá nasulu, urechile, ochii, etc. asiá încátu fara aceea ni-ar fi greu a-i cunoáce. E bine! Acum sè-mi ffa iertatu a intrebá, că: unulu, carele se afla in continuu totu cu pip'a in gura, inca e creatu dupa chipulu si asemenarea lui Ddieu? A presupune acést'a, fara de a pecatui in contra lui Ddieu, nu se póte. Eu din parte-mi, de si sum fumatoriu, totusi nu cutediu a-mi inchipui pe a Totu-putintele cu pip'a in gura.

Fumatulu, precum ni-e cunoscutu, s'a adusu din Americ'a, inainte de 300 de ani. Va sè dica, pe atunce candu s'a adusu si cartofele.

Dupa-cum ni spune Mithologi'a Americaniiloru, eroii acelora vediura odata fiint'a cea mai inalta, adeca pe Ddieulu loru celu mai mare, siedindu pe unu munte.

Ei numai decátu plecara la venatu aducandu resultatulu dreptu jertfa acelui'a. „N'am trebuintia de jertfa vóstra“, — le respunde Ddieu amicabilu, „inse voi aveti de ajutoriulu meu.“ Si dupa acést'a, — prefacèndu-se in radie de sóre, — disparu in inaltime. — Unde s'a odihnit man'a lui drépta, — gasira papusoiu, si unde cea stanga, cartofe; éra unde a siediu, — tutunu.

Europénulu cultu, — dandu-i-se deodata si cartofe si tutunu si preferindu — precum seimu — pe aceste din urma, — a facutu chiar ca si unu copilu naivu, — caruia asemena dandu-i se pane si jaru, — prefere pe acestu din urma.

Unu profesoru de la facultatea de medicina din

„Leyden“, fiindu coruptu prin comerciantii din Hollandi'a, a recomandat tutunulu ca de medicina, — care si avu la inceputu efectu, căci — precum se scía — cam de comunu la incepetori le cade leu. Déca respectivulu individu a suferitu casualminte de ingreuiare de stomachu, e lucru naturalu, că prin efectulu ce produce fumatululu la incepetoru i-se usióra stomachulu, va se dica, fumatululu in acestu casu fu medicina; mai alaturandu-se catra acést'a si amagirea acelui profesoru, nu e de miratu, că tutunulu in scurtu timpu si-capetá numirea de érbá santa „herba sancta“, precum si o respandire estraordinaria; éra cartofele se uitara cu totul.

Că cum de usioru se póte amagi omulu, ne aréta invederatu latírea stráordinaria a tutunului si a rachiului.

Precum amintii mai susu, — tutunulu — cu a carui cultivare se ocupa agrii cei mai fructiferi — capetá numirea de „érbá santa“, éra rachiulu — care face pe omu mai stupidu decátu animalele si nefericesce generatiuni intregi — „ap'a vietii“ (aqua vitae).

Fumatulu causédia la incepetori: grétia, si lesinare; va sè dica, aparitiuni de inveninare; si la cei ce nu se folosescu de elu, deschilinitu sessului frumosu, grétia si durere de capu.

Indatinarea de a fumá, remane o ghicitura nedeslegabila. Nu-lu ferbu, nu-lu lingu, nu-lu inghitu si nici nu stempera fóméa séu setea si totusi e astfelin de atragatoriu, încátu unu fumatoriu passionatu mai usioru rabda fóméa decátu sè nu aiba tutunu.

Acésta farmecare neesplicabila a fumatulului dóra in aceea zace, că nici o placere sensuala nu e asiá de durabila, ca ceea a fumatulului; de unde urmédia, că fumatori adaverati nu lasa de a li-se stinge pip'a nici odata, ma ei nici nu potu adormi fara ea in gura. Sunt si fumatori de aceea, cari — precum se dice de comunu — prin tievea pipei si-trimitu sufletulu spre drumulu raiului séu alu iadului.

Cu acele nefericiri si daune nenumerate, câte a causatu si va mai causá fumatululu — prefacèndu cetáti intregi si sate, precum si holde de grane — in cenusia, — nu putemu a duce in comparatiune acele dóue bune insusiri, pre cari nu le potu trece aci cu vederea.

Antái'a e: déca te afli intr'unu locu, unde — precum se dice — curgu lucrurile pe — dosu, aprinde-ti pip'a si te retrage intr'unu coltiu, si vei esperiá numai decátu, că facia cu astfelu de nebunii tacerea e ca mierea; ma déca cine-va ar avé cutesanti'a de a te conturbá prin adressarea vr'unei interpelatiuni, ai totu dreptulu de a i-o respinge prin slobodirea unui fumu cătu se póte de grosu, că-ci fiesce-care fumatoriu are dreptulu neviolabilu de a ocupá locu intr'o societate, fara că sè participe la discusiunile ce se pertractédia in aceea.

A dóu'a: la casulu candu iubít'a-ti socia te-ar cârti pentru ceva — la ce cam adese-ori e si indreptatita, aprinde-ti liniscitu pip'a si te retrage intr'unu coltiu; — d'ar grigi sè nu scuipi! — (fia-mi permis, că trebue sè me esprimu astfelu, marturisindu sinceru, că nu gasi o circumscriere acomodata) — că-ci atunci vai si amaru de capulu teu!

Eu ca unu fumatoriu — adeca „Cicero pro domo sua“ — fórte bucuros asiu laudá desfetarea ce o afla

omulu in fumare, — acoperindu-mi astfelu si eu slabitiunea, — inse marturisescu sinceru, cà nu aflu nici unu argumentu rationalu spre acestu scopu si nici cà pôte sè esiste.

Fia-mi deci permisu a insirâ acî câte-va anecdote spre delectare, precum si nescari date, — din cari voru pôte vede on. cetitori timpurile mai favorabile si cele nefavorabile pentru fumatori.

Consululu turescu din Berolinu fiindu odata in teatrulu de curte si ne mai putendu-si infrênâ poft'a de fumatu, si-a aprinsu pip'a. Politia, de si lu-observâ, totusi nu cutediâ a-lu face atentu; inse candu consululu si-luâ si aceea libertate de a scupâ pe publiculu ce erâ in parteru, lu-admoniâ dicendu-i, cà dupa principiele beroline de bunacuviintia — a fumâ in teatru e ceva inconvenientu. La ast'a consululu se scolâ si cu acestu cuventu „nebuui“ se indepartâ.

Unu invetiatiu germanu, cu numele Siegvarth Miller, fumatoriu fôrte passionatu, in primele septemani ale casatoriei sale dise tinerei sale socie: „Intre sarutârile tale continue mi-se va stinge in urma si pip'a.“

Unu matrozu fumatoriu, fiindu judecatu la môrte prin stréngu, pentru cutare crima belica, inca si la loculu de perdiare merse totu fumandu. Ajungédu aici inse, trebù sè-si puna pip'a de o lature. Putine minute, si elu trebuiâ sè urce scar'a de perire, candu spre norocirea lui se audi strigatul de „pardonu“ alu curierului ce aduce agratiarea. Matrozulu si-luâ liniscitu pip'a si dupa-ce vediâ, cà totu mai arde, dise „Cu acést'a gluma mai cà mi-se stinse si pip'a!“

Unu generalu veteranu, in a carui odaia, pe langa câte-va pistôle implute, se mai aflau si nescari pipe de spuma, siedea odata liniscitu, cetindu diuarele, candu deodata o siueratura grósnica aude trecédu pe langa sine, ceea ce nu erâ alt'a decâtu siueratur'a glontiului de pistolu ce-lu descarcase copilulu seu celu mai micu. „Copilu nebunu!“ fu totu ce i-a disu la acést'a. Inse candu vediâ, cà glontiulu i sparse si un'a dintre cele mai frumóse pipe, se infuriâ fôrte si o patia bietulu copil, de nu-i viniâ intru aperare iubit'a sa mama!

Pe insulele philipine, unde fumédia atâtu secusulu barbatescu, câtu si celu femeiescu, relatiunele amoróse astfelu se angagiedia, cà tinerulu se róga de iertare de tiner'a, sè-si póta aprinde tigar'a la a ei. Din aprinderea mai repede séu tardia facu ei apoi deduceri mai sigure decâtu noi din stringerea de mana séu ochitura.

O tinera destinsa numai cu aceea conditiune si-dede anim'a iubitului seu, déca acel'a va incetâ de a mai fumâ. Acela i si promise. Dar ce sè vedi! A dóu'a di dupa cununia barbatulu se indepartâ de a casa, scusandu-se cà are afaceri fôrte urginte. Acést'a scusare se repeti de acî incolo in tóta diu'a dupa prandiu. Tiner'a socia incepù a suspitionâ si numai ca sè se convinga unde merge, lu-urmari odata pana la cas'a unde elu a intratu. Aici apoi ea intrebâ de paditoriu casei, cà cine e acelu tineru, care a intratu acum? — „Baronulu N. N. care si-are aici inchiriata odaia,“ — respunse portarulu. Vediendu acum tinera femeia, cà barbatulu ei si-tiene si o alta locuinta, sub nume falsu, se intielege de sine cà suspitiunea ei si-ajunse gradulu supremu. Cu o furia ascunsa grabi ea spre usi'a odâii si acolo incepù a ascultâ. Si spre cea mai mare mirare audi urmatóriele: „Ah! cà multu te-am doritu! Ah! câtu me simtu de fericitu, cà potui scapâ éراسi de soci'a-mi, ca sè te aredicu la budie-mi!“ Femeia tremurandu, de furia, deschise usi'a si intrandu incepù a cercâ ri-

val'a suspitionata; inse in odaia — afara de unu scaunu si stelagiu ingreuiatu cu o multime de pipe — nu erâ nimicu; sociulu ei stâ in mijloculu odâii fumandu. „Cu cine ai vorbitu mai nainte?“ — lu-intrebâ soci'a. — „Cu acest'a,“ — i respunse elu, aretandu-i pip'a, la ce diu'a adunandu pipele intr'unu pachetu, inse precautu cà nu cumva sè se sparga, i dise: „Vina a casa! Cà mai bine me voiu invetiâ cu fumulu teu de pipa, decâtu o alt'a: numai de aceea te rogu ca sè nu fumedi dupa cina.“

In Angli'a s'a introdusu fumatul prin admiralulu Raleigh. Acest'a erâ atâtu de favoritu de imperatés'a Elisabeta, încâtu i concedea a fumâ si la curte. Iutrég'a curte se mirâ de aceea, cà — pana ce altii se fereseu de fumu — admiralulu lu-slobóde pe sub nasulu propriu si incepù a se ride de elu. Acest'a inse prin seriositatea si deosebi prin aceea, cà dise: cà diusulu e in stare a mesurâ si fumulu de tutunu, intre-rumpse hohotulu. — „Aceea nu se pôte,“ — dise imperatés'a. — „Sè ne remasimu!“ — fu respunsulu admiralului. Convoindu-se si imperatés'a, pornira numai decâtu la mesurare, care decurse in urmatoriulu modu: Amesurara o pipa de tutunu, insemnandu pondulu fidelu. Acestu tutunu lu-bagâ admiralulu intr'o pipa si la recercarea imperatés'e merse in gradina spre a-lu fumâ. Ajungédu aici si-aprinse numai decâtu pip'a, slobodindu fumulu in ventu. Imperatés'a si damele de curte erupsera de nou in hohotu si intrebara pe admiralulu, cà cum va adunâ fumulu imprasciatu de ventu? „Pacientia numai!“ — li-respunse admiralulu, care dupa ce a fumatu totu tutunulu, si-batù pip'a si aflâ cà cenusi'a remasa trage 1 gramm, si-apoi le respunse: „Puteti vedé acum acuratu, cà câtu e pondulu fumului. Pondulu tutunului a fostu 5 gr.; alu cenusiei remase e 1 gr.; prin urmare dupa regulele matematice, alu fumului trebue se fie 4 gr.“ Imperatés'a pierdiendu astfelu remasiagulu, candu lu-solvi, dise: „Altu omu ne-isteti si banii inca i lasa fumului, ér dta si din fumu inca ti-cástigi bani.“

Nu totu astfelu de dile placute avura fumatorii, precum se pôte vedé din urmatórele date:

Papa Inocentiu alu XII-a si clerulu a persecutatu prin anatema pe fumatori.

Iacobu, regele Angliei, a scrisu insu-si o carte in contra fumatului, intitulata „Misokapnos“ (uritoriu de fumatu si-i persecutâ pe fumatori.

Unu imperatu turescu a lasatu sè se traga la unu fumatoriu tievea de pipa prin nasu, si astfelu l'a portatu pe stradele Constantinoplelui.

In Russia pedepsiau fumatul cu taiarea nasului. Preotii protestanti predicau de pe catedre in contra fumatului, dicédu cà pip'a nu e alt'a decâtu hornulu iadului prin care merge acolo sufletulu fiesce-carui fumatoriu.

In Lüneburg inca si in anulu 1691 erâ opritu fumatul prin pedépsa de môrte.

In Bern au mai adausu catra puntulu alu 6-a din cele 10 porunci si oprirea fumatului.

Preotimea incepù a nu mai tiené de pecatu beutur'a de rachiu, inse condannâ fumatul, purcediendu din acelu principiu, cà: „Pentru ce bé si manca omulu, nu-i pecatu; dar ce slobóde din gura e pecatu.“ Inse nici fumatorii nu se dederu, càci dupa acést'a ei incepura a inghiti fumulu.

Passiunea de fumatu din ce in ce crescea. Acum nu erâ destulu tutunulu comunu, ei incepura a-lu mes-

teacă cu alte materii mirositoare, precum cógia de cascarilă și ascie de aloe; mă au mersu până acolo, de lu-udau cu felurite spurcături și lu-depuneau în locuri ascunse, sè putrediescă încâtva, ce întemplantu-se, lu-uscau și astfel se foloseau de elu.

Falsificarea de tutun a înaintat întru atât'a, încât fiindu odată acuzat în Londra un neguțiatoriu pentru falsificare de tutun, acel'a fu eliberat, din cauz'a, că documentase, că tutunul pentru care a fost acuzat nu a conținut nici cât e mai puțin tutun.

Precum mai înainte Venus și Bachu, asiă acum eroii de fumat erau renumiți. Fridericu I regele Prusiei învidiă pe Stanislau regele Poloniei, pentru că acest'a putea fumă 34 de pipe pe zi. Tiarul Rusiei Petru cel mare, care asemenea era fumatoriu mare, fiindu odată la o damă cunoscută în Berolină și ne mai putendu rezista dorului de fumat, se scusă că lu-prind frigurile. Filosoful germanu Cantu, a fostu primul care si-propuse a nu fumă mai multu pe zi decât o pipă de tutun, și acestu propusă nici odată nu-lu calcă. Elu lu-basă pe aceea, că gustul și mirosul acela, cari fumă în continuu se timpește astfel, încât nici că mai simtu gustul și parfumul acela, prin urmare nu din desfetare, — ci numai din datina fumă.

Acet'a parere a lui Cantu din ce în ce a început a se lăți. Și întru adevăr clasele culte a popórelor mai cultivate au început a pasi și pe terenul literariu în contra fumatului.

La Anglii, fumatul din cercurile mai înalte e deja și isolat. Pe năile și drumurile lor ferate, precum și în cafanele lor fumatul e oprit, pe strade e necuviințios. În ospetării te întreba, că ce odaia potesci? de fumat s'eu nu? și deca aprind pip'a într'o odaia unde nu e iertat, te pedepescu.

Deca aruncăm o privire a supra datinei de fu-

matu la popórele europene, ne putem convinge numai decât, că acest'a deosebitu la popórele puțin mai culte există în cea mai mare măsură. În Orientu nu numai bărbații, ci și femeile fumă, și nici că li e destulul fumului de tutun, căci ei tragu și fumul — cu multu mai narcotic — de opiu.

*

Întru adevăr ar fi foarte consultu, că generațiunea nouă sè lăpede acestă datina nebună, sè nu iee exemplu de la noi fumatorii, despre cari putem dice cu Democritulu lui Weber, că pe noi — fumatorii — nu mai e nimic ce sè se pòta strică, căci suntem asiă de afumati, încât ne putem considera dreptu carne afumată.

Junimea sè se nisuiască a fi mai perfectă decât noi, ca sè scia a predominii slăbitiunile, — de cari se țiene și fumatul, mai bine decât noi; sè nu urmedie acel proverbiu gresit, că: sè nu fii mai mare domnu decât tata teu! — mă sè nisuiască din tóte puterile, ca sè fia mai perfectă și în știința mai versată, pe scurtu: Sè învie a cunoște, că nici o virtute nu e asiă de frumoasă, ca virtutea de a se scii predominii pe sine însuși!

Era noi, la cei ce fumatul ni-s'a prefăcut în a două natura, sè ne nisuiam baremi în cea privință a ne predominii, ca sè nu fumăm în societatea damelor, căci dieu nu-ți poti închipi unu ce mai neplăcutu, decât — că nefumatoriu — a fi condamnatu la inspirarea fumului de tutun.

În urma recunoscându-mi și eu slăbitiunea, căci, că de comunu, asiă și aceste sire la farmecarea fumului de tutun le adunai, nu pot dice alt'a, decât ce a dișu preotulu de odinioară: „Iubitilor ascultatori! Nu fapt'a mea, care merita defaimare, ci sfatul meu cel bun lu-urmati!“

George Rozvan.

S A L O N U :

De la Sliaciu.

— Despre multe de tóte. —

Mai ieu încă odată condeiulu în mână, sè scriu de-aice, și-apoi: Adio Sliaciu!

Aerulu se recorește, florile se vescediescu, cântul paserilor înceta și frunziile galbenite cadu jos.

Este pré tristu tabloulu acest'a!

Publicu totu mai petrece p'aice destul de numerosu. Dar acumă toti conversă despre plecarea lor, despre călători'a ce voru sè face pan' a casa. Oh! cu câta plăcere vorbescu tinerele neveste despre momentulu cându voru vedé pe bărbații lor! Ce dulce are sè fia clipit'a primei sarutări după o despartire de 5—6 săptămâni!

Buchetele în mâinile damelor totu se înmultiescu. Grădinariulu e foarte galant. În diu'a cându are sè plece vr'o damă, elu o surprinde cu unu buchetu frumosu. Dar apoi nici dam'a nu pòte lasă nerecompensată galanteri'a grădinariului. Onorariulu pentru unu buchetu e 1 fl. Prin urmare nu credu, că grădinariulu sè se supere tare cându cine-va se duce de aice a casa.

Ast'a e deosebirea cea mai mare între elu și între

directorulu băiloru. Directorulu ascépta sosirea, grădinariulu — plecarea óspetiloru.

Deca aruncăm o privire a supra publiculu, care se mai afla aice, vedemu, că deja au trecut multe buchete, căci multe din cunoscutele nòstre nu mai petrecu în acestu locu romanticu.

Contess'a Victoru Károlyi — căci că democrat ce suntem, după mod'a generală, trebuie sè începemu la contesse — nu se mai afla la Sliaciu. Ea s'a dusu de vr'o două săptămâni. De atunce a intrat o linisă în viața socială de aice. Până ce contess'a petrecea la Sliaciu, mai în tóta diu'a era balu, acuzi sub unu titlu, acuzi sub altulu. Dar acumă nu este cine sè fia mam'a balului, s'eu dicându mai bine: fiindu că sunt pré multe cari aru voi sè fia, nici balu nu se pòte ține.

Ar încă bine. Celu puțin putem dormi în linisă, și ne trebuie sè ascultăm tóta nóptea music'a și strigatele de „Hogy volt“ după „ciardasiu“ alu tinerimei unguresci.

Éta s'a dusu și capitanulu celu interesant. Pentru ce a fostu capitanulu interesant? La ast'a se pòte răspunde în două feluri. Dama aru dice: „Pentru că elu a fostu unu barbatu foarte plăcutu.“ Înse bărbații

dicu, că elu numai pentru aceea a fostu interesantu, căci are o nevêsta frumôsa.

Care parte va fi avendu dreptu, nu vreu sè desbatu acuma. Dar dêca barbatii aru câstigá processulu, s'ar adeveri de nou, că sunt multi barbati, cari numai prin socile lorú au valóre in viêti'a sociala.

Dar de aceea chiar mi-pare reu, că acea dama tinera bruneta, pe care totu publiculu o numiá „ventulu modei“ nu se mai afla in mijloculu nostru. Erá o adeverata desfetare a vedé toaletele ei. Ti-para, că este o persóna din piesele lui Sardou, d. e. din „Famili'a Benoiton.“ Nu o întrecea nici dam'a aceea, care in corso la Budapesta in tóte serile atrage atentiunea publicului ce se preambila séu ia inghiatiata inaintea hotelului „Hungaria“. Totu ce se póte intipú curiosu, bizaru, estravagantu si escentricu, se aflá ca intr'unu buchetu in toaletele acestei dame tinere. Celebrulu caricaturistu Hogart si-ar fi gasitu intr'ins'a unu modelu demnu de penelulu seu dibaciu.

Apoi nici cele dóue brunete din Romani'a inca nu sunt aice. Candu voiau sè-si impartesiésca vr'unu secretu, cá sè nu le intieléga nime, conversau romanesece. Si eu de la més'a vecina le audiam, si erám atátu de indiscretu încátu mi-placea sè le ascultu, că-ci — ce e dreptu — vorbiau frumusu romanesece. Sè mi se ierte acestu pecatu! Nu eu sum de vina, ci limb'a romana, care suna asiá de 'ncantatoriu de pe buzele femeiesci.

Si jidanc'a cea bogata, care de si a avutu toaletele cele mai scumpe, tosi n'a sciutu sè jóce rolulu de adeverata „dómna“ — a plecatu si ea. Erá comicu a o vedé, cum aparea in mijloculu societáti totu in toaleta nóua, si c'o privire care par'că dicea: „Priviti la mine si me admirati!“ Pana la miédiadi se imbracă pe trei ori. Dupa miédiadi — n'am pututu numerá.

S'a dusu si bietulu professoru de astronomia. Sermanulu, elu a vinitu sè se cureze, sè se mai odihnéscá aice. N'a sciutu, că la Sliaciu unu barbatu numai odihna nu póte sè aiba. Sciinti'a lui astronomica nu-i asiá de periculósa, ca si aceea in care acuma s'a cufundatu. Stelele sunt departe, si ori câtu de multu lucescu, totusi remanu reci. Va sè dica acele nu ardu asiá cá doi ochi de femeia. Si ochi de acestia au fostu multi la Sliaciu.

Astfelu nu ne putemu mirá, că dlu professoru, in locu de odihna — s'a aflatu in o nelinisece continua, care nici nóptea nu-lu lasá sè dórma.

Elu, nu numai, că n'a datu pace astronomiei, ci, inca aice a descoperitu dóue stele, ivite — sè vorbimu in limbagiulu inamoratiloru — pe ceriulu fericirii sale.

Ce a trebuitu sè fia „ceriulu“ acel'a, lasu la fantasi'a dvóstre a ghici.

Dintre cei inamorati numai o domnisióra a mai remasu cu noi. Ea inca s'ar fi dusu bucurosú, inse — totu nu s'a vindecatu inca, apoi cur'a i face fórté bine, si mediculu n'o lasa inca a casa.

— N'o lasa diu anim'a ei, — reflecta de langa mine o nevêsta picanta, — pentru că e inamorata...

Eram p'ací sè spunu numele fericitului Adonis. Si sciú că v'ati fi miratu. Dar atátu de indiscretu totusi nu voiu fi.

Ea gandesce, că nimene nu scié. Pe candu totu publiculu despre amorulu ei conversá de multe ori. N'ai ce face. Ómenii nicairi nu potu trái, fara a cârti pe altii.

Éta si io, in locu de a scrie unu adio cum se cadé, la despartirea mea din aceste locuri romantice, vinu a face cioroboru.

Dar ast'a inca reoglindeza viêti'a sociala din bâtele de la noi. In dilele prime óspetii pastréza cea mai mare eticheta; dar apoi nu peste multu se incepu cârtirile.

Asiá si eu! Am scrisu trei epistole din Sliaciu. Nici intr'una n'am criticatu pe nimene. Si éta in a patr'a — trebui sè facu — cioroboru.

Nu voiu continuá dara...

Adio Sliaciu!

Si plecu. Dar gradinarulu fuge dupa mine strigându aceste vorbe:

— Domnule! Éta unu buchetu pentru dómn'a...

— Multiamu dtale! Tine de la mine dreptu suvenire acésta bancnota!

Mana cocieriu!

Adio Sliaciu!

Josipul Vulcanul.

CE E NOU?

Deschiderea dietei. Deputatii la camer'a reprezentantiloru s'au adunatu deja mai toti. Precum aflámu, prim'a siedindia se va tiené la 30 l. c. cu care ocasiune se va cetí scrisórea ministrului-presiedinte, prin care se face cunoscutu, că regele va deschide sessiunea corpuriloru legiuitórie in Buda la 31 l. c. prin unu solemnú cuventu de tronu.

Regin'a Elisabeta se va rentórcé in septemana viitória de la Sassetot, unde a petrecutu in cea mai mare linisece timpulu de cura. Dilele trecute foile francese au respanditu scirea, că vinerea trecuta M. Sa a fostu insultata, că a nume unu plugariu — prin alu carui pamentu regin'a ar fi trecutu calare — a saritu inaintea ei si i-a opritu calulu. Inse diuarielile oficiale demintiescu acésta scire, si intarescu, că nimene n'a insultatu pe M. Sa.

Delegatiunile corpuriloru legiuitórie austro-unguresci se voru conchiamá pe primele dile ale lunei lui octomvre.

Françiscu Deák — precum cetimu in foile ungueresci — de câte-va dile éra si se afla ceva-si mai bine. Se spera, că pana la érna starea sanetáti sale va face mare progresu spre bine.

Dlu Gruia Liuba la 18 l. c. parasi inchisórea din Vatiu, unde — precum se scié — in urmarea unui procesu de pressa a petrecutu 15 luni lungi, mai plátindu si o pedépsa de 545 fl.

Diet'a Croatici s'a deschisu la 23 l. c. prin Banulu, ca represintatu alu Maj. Sale.

Unu faptu grozavu s'a petrecutu in vinerea trecuta la Dobritinu. O féta de 17—18 ani a omoritu pe o copila de 13—14 ani.

Lulu se insóra. Joi'a trecuta sér'a eximperatés'a Eugenia a sositu la Salzburg, unde in diu'a precedentá sosise si veduv'a regina a Svediei. Se dice, că Eugenia a vinitu de asta-data la Salzburg spre câstigá pe regin'a veduva pentru proiectulu casatoriéi lui Lulu, carele acuma e de 19 ani, cu o principesa svediana. Eugeni'a erá imbracata in haine negre, si unu velu desu acoperiá fati'a ei. Dar a dóu'a di ea aparú fara velu, si atunce privitorii putura vedé, că de si a cam inaintatu in etate, totusi si acuma e inca frumôsa. Incátu si-a pututu ea realisá intentiunea, nu se scié; atát'a inse se crede, că Lulu intre tóte curtile mai multe prospecte de casatoria

póte sè aiba la cas'a domnitória svedica, de óra-ce cas'a Bernadotte este de origine francesa.

Omorulu din strad'a sierpelui si acuma e inca unu misteriu. Czabay — despre care relataramu in nr. trecut, cà fu prinsu — este pusu pe picioru liberu, adeverindu-se nevinovat'a lui. Dar s'a facutu alte descoperiri. A nume s'a constatat, cà dintre harthiile lui Erny lipsesce unu libelu de la cas'a de pastrare despre 40,000 fl., si accepte in pretiu de 54,000 fl. Dilele trecute o parte din aceste din urma, in pretiu de 5000 fl., fure tramise de bancarulu Solomon Halfon et fils din Bucuresci, spre escomptare la o banca d'aice. Constatandu-se, cà acele sunt din ale ucisului Erny, politi'a numai decátu le-a confiscatu, si a depesiatu la Bucuresci, pentru urmarirarea ucigatoriului, de cumva acel'a se afla acolo. Pana 'n momentul presinte inse nu s'a primitu nici unu respunsu favoritoriu.

Flamur'a lu Hymen.

Cununia tripla. In orasiulu Tata, in Ungaria, la 17 l. c. locuitoriulu de acolo F. F. a serbatu cununia sa de auru, fiulu seu cununia lui de argintu si fiica acesteia cununia sa.

Biserica si scola.

Episcopulu Strosmaier in anulu acest'a serbeza jubileulu de 25 ani alu archipastoriei sale. Connationalii sei au voitu sè arangeze in onórea lui o mare serbare nationala, dar elu s'a opusu, dicèndu cà nu vrè serbare de bucuria atunce „candu fratii din Hertiegovina moru pe campulu bataliei pentru libertate.“

Literatura.

Contele Teodoru Leubefing a publicatu la Lipsca in limb'a germana o carte intitulata „Caletorii in Russia“, care a atrasu atentiunea cercurilor literarie.

„**Sinucidulu**“, séu consecintiele coruptiunii secolului, traductiune de I. Pappaso, a esitu de sub tipariu la Bucuresci. Pretiulu 1 leu.

„**Libertatea**“ este titlulu unui nou organu de publicitate, care a aparutu de curendu la Braila.

Dlu D. Papasoglu anuncia in diuariile din Bucuresci, cà a publicatu o harta geografica a Hertiegovinei, Muntenegrului si a Bosniei, aretandu orasiile, comunele, apele, muntii, precum si porturile mării adriatice. Pretiulu 1 leu.

Marie-Antoinette. Saint Amand a publicatu de curendu la Paris o carte interesanta, sub titlulu: „Portraits de grandes dames“, in care descrie fórte frumosu cele mai renumite dame ale Franciei. Intre altele despre Marie-Antoinette scrie aceste: „Acèsta mare regina, candu fu pofita a descoperi unele secrete, respunse: „Nici odata nu voiu deveni tradatóri'a supusiloru mei. Séiu tóte, am vediutu tóte, dar am uitatu tóte.“ Si muri.

M u s i c a.

In teatrulu Conventgarden la Londra éراسi s'au inceputu concertele poporale, spre care scopu teatrulu s'a decoratu fórte splendidu. Mercuri'a si vinerea sunt sacrate pentru music'a classica, celelalte dile pentru music'a poporala.

Memori'a lui Donizetti. Orasiulu Natalu alu nemuritoriului Donizetti la 12, 13 si 14 septemvre va serbá aniversari'a nascerii lui de o suta de ani. Serbarea va culminá in productiuni musicale. Pentru conducerea loru e poftitu Salvi din Viena.

Industria si comerciulu.

Scandalu la burs'a din Paris. La 19 l. c. la burs'a din Paris a avutu locu o scena fórte drastica. Unu domnu, cu numele Courson-Müller, intrandu in sala lovl cu bastonulu seu pe bancariulu Gas. Acest'a scóse iute unu revolveru si lu-descarcá spre atacatoriu, inse nu-lu nimeri. Acel'a incepè a fugi, Gas dupa elu, si la trepte éراسi descarcá spre elu dóue tievi. Courson-Müller fu ranitu. Unulu fu dusu la spitalu, altulu la politia. Ei ar fi trebuitu sè dueleze, inse Gas n'a primitu provocarea. Caus'a duelului — cantecu vechiu — este amorulu unei femei.

Tribunale.

Unu barbatu vendutu. Asiá dara cà suna curiosu? Si totusi s'a intemplat. O bucatarésa din Germani'a nordica iubiá pana la nebunia pe unu cocieriu iusuratu, din Bavaria. Si fiindu cà lu-iubiá asiá tare, ea propuse nevestei lui sè-lu venda, cà-ci ea lu-va cumperá cu unu pretiu bunu. Nevést'a — intielésa cu barbatulu ei — se invol. Bucatarés'a plati 300 de marce, si in diu'a urmatória plecá cu iubitulu ei la America. Dar abiá sositu acolo, barbatulu cumperatu disparè, si se rentórse la soci'a sa in Barari'a. Bucatarés'a insielata incepè procesu, dar nu credemu cà-lu va câstigá.

Unu redactoru — talhariu. Dilele trecute tribunallulu corectionalu din Budapesta a pertractu caus'a unui redactoru ungurescu (Alesandru Szöllösy,) carele a furatu de la alte redactiuni carti si alte obiecte.

Suvenirea mortiloru.

Grigoriu Ratiu de Caransebesiu, cetatianu in Lipova si parintele dlui consiliariu regescu Atanasie Ratiu, a repausatu la 17 l. c. in etatea frumósa de 85 ani.

Post'a Redactiunii.

Dsiórei E. L. Amu primitu cei 3 fl. de la redactiunea diuariului „Federatiunea.“

Drei F. A. Inca n'amu avutu timpu se le cetimu. Dar indata-ce le vomu ceti, ve vomu insciintiá prin epistola particularia.

Dsiórei A. M. Ca totu-de-una, asiá sí acuma, bine primita. Parerea cetitórielor nóstre ni este purerea pré placuta.

Dsiórei M. C. Vomu publicá-o nu peste multu. Dintre novelele francese inca va urmá un'a in curendu.

Dsiórei E. F. Tocmai si noi amu voitu. Dintre novelele Luisei Mühlbach avemu deja una la dispositiune. Dar déca ni veti traduce una, vomu primí-o cu multiamita.

Versurile sosite in septeman'a trecuta sunt tóte rele.

S Supplementu: „*Sclavulu Amorului*“, romanu de Iosifu Vulcanu, tom. III. còlv'a IV.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsí in Pest'a. 1875. Calea tierei nr. 39.